Toimituksen sähköposti: toimitus.kmvlehti@sanoma.fi
Toimittajien sähköpostit: etunimi.sukunimi@sanoma.fi

Hankkeella pönötystä vastaan

Demokratian utopiat konkretisoituvat Mänttä-Vilppulassa, kun Pönötysvapaus-hanke ottaa pönötyksen eli turhantärkeyden luupin alle.

Erja Niemelä

ERJA NIEMELÄ

Pönötysvapaus-hankkeen edustajia oli mukana pystyttämässä Mäntän Anonyymin taiteen näyttelyä Mäntän kaupungintalolla. Kuvassa ovat vasemmalta Jari Kaivo-oja, Kristina Ahmas ja Jari Koskinen.

● Pönötysvapaus - Anonyymin taiteen näyttely kysyy, mitä tapahtuu, kun taiteesta riisutaan pois nimet, tittelit ja status? Entä jos kohtaaminen ei perustu asemaan vaan sisältöön?

Koneen säätiön rahoittama Toisin kuvitellun demokratian utopiat -hanke tutkii monipuolisesti pönötystä ja pönötysvapautta.

Hankkeen yksi huipentuma on heinäkuussa Mänttä-Vilppulassa avautuva Anonyymin taiteen näyttely, jossa taiteilijoiden henkilöllisyys on salassa aina näyttelyn päätösseminaariin 2. elokuuta saakka Aulagalleria Vikmanissa. Näyttelyn on kuratoinut galleristi **Veikko Halmetoja** täysin tietämättä, kenen teoksia hän valitsi.

”Tässä näyttelyssä on riisuttu pois taidemaailman hierarkia ja pönötys. Kukaan ei tiedä, keitä tekijät ovat. Katsoja joutuu kohtaamaan taiteen sellaisenaan”, kuvailee Pönötysvapaus-hankkeen vetäjä **Kristina Ahmas**.

Vallankäyttöä ja suojakuoria

Pönötysvapaus-hanke tarkastelee kriittisesti ilmiötä, jota se kutsuu pönötykseksi: vallan ja statuksen korostamista sisällön kustannuksella. Kansan kielellä voi myös puhua turhantärkeydestä. Pönötys näkyy niin taidemaailmassa, työelämässä kuin politiikassakin – tilanteina, joissa tärkeily, jargon ja hierarkiat estävät aitoa vuorovaikutusta.

”Pönötys on muun muassa ulkopuolisuuden osoittamista. Se kertoo, kuka kuuluu piiriin ja kuka ei. Inhimillisesti katsoen se voi olla myös suojakuori, jonka taakse ihminen piiloutuu”, sanoo hankkeen primus motor **Jari Koskinen**.

Pönötysvapaus puolestaan on utopia, jossa mitä, miksi ja miten on tärkeämpää kuka. Pönötysvapaus on kohtaamista, kuuntelemista, osallisuutta ja kykyä nauraa itselleen.

”Jos ihminen pystyy näkemään itsensä humoristisessa valossa, hän tuskin pönöttää”, pohtivat Koskinen ja **Jari Kaivo-oja**, yksi hankkeen asiantuntijoista.

Kohtaamista, ei kontrollia

Hankkeen ytimessä on ajatus siitä, että demokratia ja osallisuus eivät synny pelkästään rakenteista, vaan myös arjen kohtaamisista.

Pönötysvapaus on tahtoa kutsua mukaan, ei sulkea ulos. Se on kykyä kuunnella, ymmärtää ja hyväksyä keskeneräisyys – myös itsessä.

Hankkeen aikana on järjestetty seminaareja, työpajoja ja keskusteluja, joissa on etsitty keinoja purkaa valtarakenteita ja vahvistaa kansalaiskyvykkyyttä. Mukana on ollut laaja joukko osallistujia, aina emeritusprofessoreista taiteilijoihin ja työelämän kehittäjiin.

Pönötyskuvia ja peilejä

Samaan aikaan Anonyymin taiteen näyttelyn kanssa Mäntän kaupungintalolla on esillä myös valokuvataiteilija **Markku Nurmisen** näyttely *Pönötyskuvia*, joka tarkastelee pönötystä ja sen vastakohtaa valokuvan keinoin. Näyttely toimii visuaalisena jatkeena hankkeen teemoille.

”Ei sitten mitään pönötyskuvia” on tuttu lause jokaiselle valokuvaajalle. Tässä näyttelyssä on esillä kuvia, joissa kuvattavaa on kehotettu pönöttämään.

Näyttely koostuu kuvapareista, joissa sama henkilö esiintyy sekä pönöttäen että ilman pönötystä. Kuvat paljastavat, miten ihmiset mieltävät pönöttämisen.

”Käskystä pönöttäminen ei ole helppoa. Moni hämmentyi ja piti sitä itselleen täysin vieraana”, Nurminen kertoo.

Pönötykseksi mielletään usein vakava ilme, leuan kohotus ja ylenkatse. Pönötysvapautta puolestaan kuvastavat hymy, rento läsnäolo ja aitous.

Nurminen muistuttaa, että kuvan tulkinta on aina katsojan mielessä. Jokainen katsoja mieltää pönötyksen omalla tavallaan ja tulkitsee sen ilmenemistä kuvassa subjektiivisesti.

➔ **Lue lisää: ponotysvapaus.fi**

Sanataidenäyttely vieraili Viron Tartossa

Tomi Helmililja

● POEM ry:n kaksi kuukautta Mäntän Asemakadulla esillä ollut sanataidenäyttely matkasi 7.–9. heinäkuuta väliseksi ajaksi sen syntymäkaupunkiin Viron Tarttoon. Näyttelyä lähti Suomesta viemään yhdistyksen edustajina Mäntästä **Tomi** ja **Minna Helmililja** sekä Helsingistä **Harri Hertell**.

Näyttely oli esillä Tampere Majan kellarigalleriassa ja sen avajaisiin saapui varsin nimekäs joukko suomalaisia sekä virolaisia runoilijoita, joista mainittakoon **Heidi Iivari**, Contra (**Margus Konnula**), **Sirel Heinloo**, **Jonathan Roper** ja **Mika Keränen** sekä edellä mainittu Harri Hertell.

Avaussanat lausui Tampere Majan johtaja **Sakari Neuvonen**. Taiteilija–kalligrafi **Rein Maantoa** kertoi hieman teoksistaan sekä niiden syntyprosessista. Tomi Helmililja esitteli POEM ry:n sekä hankkeen synty-historian. Tapahtuman juonsi rautaisella ammattitaidolla Harri Hertell.

HEIDI IIVARI

Taiteilija Rein Maantoa ja Poem ry:n puheenjohtaja Tomi Helmililja.

Tapahtuma veti Tampere Majan kellarin täyteen väkeä. Runoesitysten ja lyhyen luennon jälkeen oli vuorossa avoin mikki -osio ja Harrin onnistui houkutella lavalle useita rohkeita yleisön edustajia.

Ilta alkoi ja päättyi iloiseen keskustelun sorinaan teosten äärellä ja ne keräsivät runsaasti kiitosta.